

Sygn. akt VU 665/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lipca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Beata Łapińska

Protokolant stażysta Bożena Sobczyk

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku W. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania W. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 27 maja 2015 r. sygn. (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje W. P. prawo do emerytury poczynając od dnia (...) 2015 roku.

V U 665/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 maja 2015 roku, znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił W. P. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach wskazując, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 roku jakkolwiek udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, to jednak nie wykazał 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył W. P., wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. Uzasadniając swe stanowisko skarżący podniósł, że organ rentowy bezzasadnie nie zaliczył okresu jego pracy od dnia 2 lipca 1971 roku do dnia 30 września 1974 roku w gospodarstwie rolnym (...) małżeństwa S..

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o oddalenie odwołania. Organ rentowy wskazał, że okres pracy w gospodarstwie rolnym nie został uwzględniony do stażu ubezpieczeniowego, gdyż praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, może być zaliczona wyłącznie wtedy gdy wykonujący pracę był domownikiem w myśl przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2013 r. poz. 1403 ze zm.). Nadto ZUS podniósł, że wnioskodawca nie udokumentował faktu istnienia gospodarstwa rolnego ani zamieszkiwania świadków w bezpośrednim sąsiedztwie tego gospodarstwa. W konsekwencji organ rentowy wywiódł, że odwołujący nie ma prawa do wnioskowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Wnioskodawca W. P., urodzony dnia (...), w dniu 23 marca 2015 roku złożył wniosek o przyznanie emerytury w warunkach szczególnych. Skarżący nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

(dowód: wniosek o emeryturę, k. 1 – 3 akt emerytalnych)

Na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawca udowodnił staż pracy wynoszący 23 lata, 8 miesięcy i 8 dni, w tym 16 lat, 9 miesięcy i 11 dni pracy w warunkach szczególnych.

Do stażu pracy w warunkach szczególnych nie zaliczono wnioskodawcy okresu pracy w gospodarstwie rolnym państwa S., ponieważ na podstawie przedłożonych dokumentów brak było w ocenie organu rentowego możliwości ustalenia, że za okres od dnia 2 lipca 1971 roku do dnia 30 września 1974 roku została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne, a w wyniku przeprowadzonego postępowania wnioskodawcy nie uznano za domownika w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 27 maja 2015 roku, k. 38 akt emerytalnych)

W okresie od dnia 2 lipca 1971 roku do dnia 30 września 1974 roku wnioskodawca pracował w gospodarstwie rolnym prowadzonym przez M. i J. S.. Byli oni posiadaczami gospodarstwa rolnego położonego w R.. Wnioskodawca zaprzestał dalszej nauki po ukończeniu szkoły podstawowej. Przychodził do pracy codziennie przez cały rok i wykonywał swe obowiązki za wynagrodzeniem, które wynosiło wówczas około 700-800 zł miesięcznie. Skarżący pracował minimum 6 godzin dziennie. Wykonywał wszystkie prace polowe. Wiosną przygotowywał pole do zasiewów, latem świadczył obowiązki przy żniwach, a jesienią przy wykopkach. Zimą również nie brakowało pracy. Skarżący dowoził ziemniaki, zmieniał podściółkę i zajmował się żywym inwentarzem. W gospodarstwie rolnym znajdowały się świny, krowy, kury i koń. Nadto skarżący pracował w siedlisku, gdzie zajmował się obrządkiem. M. i J. S. potrzebowali rąk do pracy, albowiem byli w podeszłym wieku, ich syn pracował w drukarni, a synowa, Z. w sklepie. Późniejsza żona skarżącego I. P. z d. S. była wówczas nastolatką. W okresie nasilenia prac polowych poza skarżącym w gospodarstwie rolnym pracowały także osoby trzecie. Gospodarze utrzymywali się z rolnictwa i stać ich było na najęcie robotników rolnych. Gospodarstwo nie było zmechanizowane. Każdego dnia trzeba było ciąć kieratem sieczkę dla trzody, parować ziemniaki, pompować wodę ze studni ze względu na brak kanalizacji.

(dowód: zeznania wnioskodawcy, nagranie od minuty 1:03 do minuty 25:30, protokół z rozprawy z dnia 2 marca 2016 roku, k. 18-18v, zeznania świadka Z. S., nagranie od minuty 1:06 do minuty 14:38, protokół z rozprawy z dnia 18 maja 2016 roku, k. 32-32v, zeznania świadka B. G., nagranie od minuty 2:02 do minuty 9:01, protokół z rozprawy z dnia 6 lipca 2016 roku, k. 36-36v akt sprawy)

Od chwili przyjęcia operatu ewidencji gruntów dla Miasta R., a zatem od roku 1969 M. S., syn J. był wpisany jako posiadacz gospodarstwa rolnego o powierzchni 2,7283 ha oraz użytkownik gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,5310 ha. Na wyżej wymienione gospodarstwo rolne został wydany akt własności ziemi (...) z dnia 30 września 1975 roku na rzecz M. i J. S..

(dowód: zaświadczenie Starostwa (...) z dnia 7 marca 2016 roku, k. 21 akt sprawy)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie, powodując konieczność zmiany zaskarżonej decyzji w kierunku postulowanym przez skarżącego.

W myśl art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy.

Wymienione świadczenie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Natomiast w myśl art. 32 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Treść ust. 4 wymienionego przepisu wskazuje, że wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi, do których odsyła cytowany przepis jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8 poz. 43 ze zm.).

Stosownie do treści § 3 i 4 cytowanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn; ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W kontekście przedmiotu sporu, którym pozostawało zagadnienie spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887), zasadniczej ocenie Sądu Okręgowego, poddana została okoliczność, czy ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się wymagany stażem emerytalnym - okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze 25 lat. W sprawie bowiem bezspornym pozostawało, że W. P. w dniu (...) 2015 roku ukończył 60 lat, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego i udowodnił piętnastoletni staż pracy w warunkach szczególnych.

Zauważyć należy, że podstawę faktyczną odmowy prawa do wcześniejszej emerytury stanowiły przede wszystkim zastrzeżenia ZUS co do możliwości zakwalifikowania okresów pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym (...) małżeństwa S.. Organ rentowy wywodził, że nawet potwierdzenie faktu wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym w spornym okresie, nie może doprowadzić do jego zaliczenia do ogólnego stażu ubezpieczeniowego, albowiem skarżący nie był domownikiem w myśl przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2013 r. poz. 1403 ze zm.). Nadto organ rentowy podnosił, że wnioskodawca nie udokumentował ani faktu istnienia gospodarstwa rolnego ani też zamieszkiwania świadków w jego bliskim sąsiedztwie.

Odnosząc się do podnoszonej przez organ rentowy argumentacji, jakoby brak statusu domownika uniemożliwił zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym do okresów składkowych zauważyć należy, że możliwość uwzględnienia pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia przewiduje przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przywołany przepis stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując jako okresy składkowe, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Zatem możliwość doliczenia okresów pracy w gospodarstwie rolnym ma charakter subsydiarny, znajdujący zastosowanie tylko w wypadku, gdy ubezpieczony nie może wykazać innych okresów wymaganych do uzyskania świadczenia

emerytalnego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2000r., sygn. akt II UKN 665/99, opublikowany w LEX nr 50384). Cytowany przepis, jednocześnie nie wyjaśnia znaczenia użytego w nim zwrotu „praca w gospodarstwie rolnym”. Jego treść, a w szczególności kryteria pozwalające na uznanie, iż czynności wykonywane w gospodarstwie rolnym stanowią pracę w gospodarstwie rolnym określa ukształtowane na jego tle orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przedstawiane przez Sąd Najwyższy poglądy prowadzą do jednoznacznej konkluzji, że jeżeli praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczona była przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, tj. co najmniej przez cztery godziny (art. 10 ust. 3 w związku z art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych), to przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się ten okres (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 1997 r., sygn. akt II UKN 318/97, OSNAPiUS 1998, nr 16, poz. 491; z dnia 13 listopada 1998 r., sygn. akt II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 799).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, zauważyć należy, że najistotniejsze znaczenie mają ustalenia Sądu poczynione w oparciu o zeznania świadków – Z. S. i B. G. oraz zeznania powoda na okoliczność wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Podkreślenia bowiem wymaga, że wnioskodawca udowodnił, że M. S. był w spornym okresie posiadaczem gospodarstwa rolnego o powierzchni łącznej przekraczającej 4 ha. Powyższą okoliczność Sąd ustalił na podstawie dokumentu w postaci zaświadczenia Starostwa (...) z dnia 7 marca 2016 roku.

Z kategoriycznych, jednoznacznych i wzajemnie się uzupełniających zeznań świadków wynika, że W. P. pracował w gospodarstwie rolnym w okresie od dnia 2 lipca 1971 roku do dnia 30 września 1974 roku w wymiarze co najmniej sześciu godzin. Skarżący wykonywał swe obowiązki codziennie, niezależnie od pory roku. Świadkowie spójnie i logicznie wyjaśnili, jakie prace wykonywał wnioskodawca w spornych okresach. Były one związane z pracami polowymi, zajmowaniem się żywym inwentarzem oraz obrządkiem w siedlisku. Zapotrzebowanie na pracę w gospodarstwie rolnym było duże ze względu na brak rąk do pracy, co dało Sądowi asumpt do uznania, że wnioskodawca świadczył w zamian za otrzymywane wynagrodzenie pracę przez cały rok. Zeznająca w sprawie Z. S. była synową gospodarzy, natomiast B. G. ich sąsiadką. Dlatego Sąd uznał, że świadkowie w przedmiotowej sprawie mieli dokładną wiedzę na temat wykonywanych przez wnioskodawcę obowiązków.

Potwierdzeniem składanych przez świadków zeznań był dowód z przesłuchania W. P., który w sposób kompatybilny z zeznaniami świadków wyjaśnił na czym polegała jego praca. Nadto skarżący przekonująco wyjaśnił, że do podjęcia zatrudnienia w młodym wieku zmusiła go zła sytuacja materialna. Ze względu na to, że wnioskodawca zaprzestał kształcenia po ukończeniu szkoły podstawowej mógł wykonywać pracę w wymiarze wystarczającym do zaliczenia jej do okresów składkowych. Zdaniem Sądu Okręgowego, wobec spójnych zeznań świadków i wnioskodawcy nie ma wątpliwości co do tego, że W. P. w spornym okresie wykonywał prace w gospodarstwie rolnym w wymiarze przekraczającym 4 godziny dziennie. Z zeznań świadków wynika bowiem, że wnioskodawca pracował co najmniej 6 godzin dziennie, a niejednokrotnie dłużej.

Przedmiotowy materiał dowodowy zebrany w trakcie postępowania i ujawniony na rozprawie, Sąd Okręgowy uznał za rzetelny i przekonujący. Nie ma podstaw, by zeznania świadków, jak i twierdzenia samego wnioskodawcy należało uznać za niewiarygodne. Zarówno świadkowie, jak i sam wnioskodawca, w sposób rzeczowy i spójny wskazywali, jakiego rodzaju działalność w tym gospodarstwie była prowadzona, potwierdzili fakt pracy wnioskodawcy, opisali zakres jego obowiązków i dzienny wymiar czasowy prac.

. Analiza treści wynikających z zeznań świadków i wnioskodawcy pozwala na poczynienie zasadniczych ustaleń w niniejszej sprawie. Zważając bowiem na wielkość gospodarstwa rolnego, ilość osób uczestniczących w prowadzeniu prac, zakres prowadzonej działalności rolniczej, a także pełną dyspozycyjność wnioskodawcy niezwiązanego obowiązkami szkolnymi, stwierdzić należy, że charakter wykonywanej przez skarżącego pracy spełnia kryteria art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Nie zasługuje na uwzględnienie argumentacja organu rentowego podważająca możliwość zaliczenia spornego okresu do stażu ubezpieczeniowego z uwagi na niespełnienie przez wnioskodawcę statusu domownika zgodnie z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników. Przywołany przepis stanowi definicję

legalną terminu domownik, za którego uważa osobę bliską rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na jego terenie lub w bliskim sąsiedztwie, a także stale pracuje w tym gospodarstwie i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Zauważyć należy, że do powyższego zagadnienia odniósł się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 grudnia 2000 r. (sygn. akt II UKN 155/2000, opublikowany w LEX 46840). Na tym tle Sąd Najwyższy, dostrzegając odrębności wynikające z systemu ubezpieczeń społecznych rolników i powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych wyraził pogląd, że „przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach nie jest wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników) ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników); reguluje kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych niż rolnicy, w którym okres pracy w gospodarstwie rolnym jest okresem zaliczanym wprost, niezależnie od uregulowań z ustawy o ubezpieczeniu społecznym, i traktowanym jak okres składkowy (por. art. 10 ust. 1 ustawy). Implikuje to stwierdzenie niedopuszczalności stosowania (przez analogię) wobec osoby, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W szczególności chodzi o warunek pozostawania we wspólnocie gospodarczej z rolnikiem i stałości wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma zamieszkiwanie w gospodarstwie rolnym ani wykonywanie pracy stale czy tylko sezonowe, np. w czasie wakacji”.

Innymi słowy, zupełnie nieuprawnione było przyjęte przez organ rentowy założenie, oparte na łączeniu wymogów koniecznych do uznania za okres składkowy okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia – w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – z pracą wykonywaną na warunkach, które dawały podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników jako domownika. Jak bowiem wynika z przedstawionych poglądów Sądu Najwyższego, na gruncie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wystarczającym warunkiem do uznania spornego okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym było wyłącznie wykazanie, że praca w tym gospodarstwie była świadczona co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy (por. wyrok SA w Krakowie z dnia 13 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUa 222/15, wyrok SA w Katowicach z dnia 16 kwietnia 2009 roku, sygn. akt III AUa 5187/08).

Odnosząc to stwierdzenie do dokonanych w niniejszej sprawie ustaleń faktycznych w zakresie rozmiaru czasu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym w spornym okresie stwierdzić należy, że spełniała ona kryteria wystarczające do uwzględnienia jej do okresu w pracowniczym stażu emerytalnym. Przy ustalaniu prawa do świadczenia, przy uwzględnieniu okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne rolników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze wykonywanie czynności rolniczym w sposób stały, gotowość do podjęcia pracy rolniczej, drugie- czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, z dnia 14 października 2009 r., sygn. akt III AUA 476/09).

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dał Sądowi Okręgowemu asumpt do uznania, że w okresie od dnia 2 lipca 1971 roku do dnia 30 września 1974 roku ubezpieczony wykonywał prace w gospodarstwie rolnym stale i w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia (...) 2015 roku, a zatem dnia ukończenia przez skarżącego wieku 60 lat implikującego przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury.